הַקָּם מֵהַמִּטָּה, (מ) **וְהֵיוֹצֵא** (כ) [יב] **מִבֵּית הַכִּסֵּא, וּמִבֵּית הַמֶּרְחָץ, וְהַנּוֹטֵל צִפָּרְנָיו, וְהַחוֹלֵץ** (כא) (מא) **מִנְּעָלָיו, וְהַנּוֹגֵעַ בְּרַגְלָיו, וְהַחוֹפֵף רֹאשׁוֹ,** [1]**וְיֵשׁ אוֹמְרִים אַף הַהוֹלֵךְ** (מב) **בֵּין** (כב) **הַמֵּתִים, וּמִי שֶׁנָּגַע** (כג) (מג) **בְּמֵת,** [2]**וּמִי** (כד) **שֶׁמַּפְלִיא** (מד) **כֵּלָיו, וְהַמְשַׁמֵּשׁ מִטָּתוֹ, וְהַנּוֹגֵעַ** (מה) **בְּכִכְנָה, וְהַנּוֹגֵעַ בְּגוּפוֹ** (מו) **בְּיָדוֹ.** [3]**וּמִי שֶׁעָשָׂה אַחַת מִכָּל אֵלּוּ וְלֹא נָטַל, אִם תַּלְמִיד חָכָם הוּא, תַּלְמִידוֹ מִשְׁתַּכֵּחַ, וְאִם אֵינוֹ תַּלְמִיד חָכָם** (מז) **יוֹצֵא מִדַּעְתּוֹ: יט** [4]**הַמַּקִּיז** (מח) **דָּם מֵהַכְּתֵפַיִם וְלֹא נָטַל יָדָיו, מְפַחֵד ד׳ יָמִים. הַמְגַלֵּחַ וְלֹא נָטַל יָדָיו, מְפַחֵד ג׳ יָמִים. הַנּוֹטֵל צִפָּרְנָיו וְלֹא נָטַל יָדָיו, מְפַחֵד יוֹם אֶחָד, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מִמָּה מְפַחֵד: כ** [5]**הָרוֹחֵץ פָּנָיו וְלֹא נִגְּבָם יָפֶה, פָּנָיו מִתְבַּקְּעוֹת אוֹ עוֹלֶה בָּהֶן שְׁחִין, וּרְפוּאָתוֹ, לִרְחֹץ הַרְבֵּה בְּמֵי סִלְקָא: כא * צָרִיךְ לִזָּהֵר** (מט) **בִּתְפִלָּה אוֹ בַּאֲכִילָה** (וְעַיֵּן לְקַמָּן (נ) סִימָן צ״ב סָעִיף ו׳) (כה) (נא) וְסִימָן קס״ד) **שֶׁלֹּא לִגַּע בְּשׂוֹר וְיָרָךְ וּבַמְּקוֹמוֹת הַמְכֻסִּים בָּאָדָם, לְפִי שֶׁיֵּשׁ שָׁם** (כו) (נב) **מִלְּמוּלֵי זֶעָה** (מִלְּמוּלֵי זֶעָה פֵּרוּשׁ, וְהֵמָּא כְּעֵין שְׂעוֹרִים קְטַנִּים), **וְכֵן שֶׁלֹּא לְחַכֵּךְ בְּרֹאשׁוֹ, אֶבָל מִקּוֹמוֹת הַמְגֻלִּים בְּרֹאשׁוֹ** (נג) **וּבְפָנָיו וּבְמָקוֹם הַמְגֻלֶּה** (כז) (נד) **שֶׁבִּזְרוֹעוֹתָיו אֵין לְהַקְפִּיד: כב** (נה) [6]**אִם אֵין לוֹ מַיִם,** (נו) [7]**יְקַנֵּחַ יָדָיו** (כח) [יג] **בְּצֶרוֹר אוֹ** (נז) **בְּעָפָר אוֹ בְּכָל מִידֵי דְּמַנְקֵי** [8]**וִיבָרֵךְ**

באר הגולה
ב מָרְדְּכַי פֶּרֶק ח׳ דְּבָרְכוֹת ג מהרי״א בְּסִימָן ד׳ ד שָׁם ה פִּסְחִים קי״ב ו שַׁבָּת קלג ז תְּשׁוּבַת הרשב״א ח בְּרָכוֹת ט״ו ט רא״ש בְּסוֹף בְּרָכוֹת

שערי תשובה

[יב] מִבֵּית הַכִּסֵּא. עַיֵּן בַּאֵר הַיֵּטֵב. וְכָתַב בְּמַחֲזִיק בְּרָכָה שֶׁאִלּוּ הַדְּבָרִים דְּקָא חָשִׁיב אִינָם מִשְׁעַם אֶחָד, דְּקָם מֵהַמִּטָּה וְיוֹצֵא מִבֵּית הַכִּסֵּא וְרוֹחֵץ וְנוֹטֵל צִפָּרְנָיו הוּא מִשּׁוּם רוּחַ רָעָה, וּמִכָּל מָקוֹם דְּוַקָּא לְעִנְיָן קָם מֵהַמִּטָּה צָרִיךְ ג׳ פְּעָמִים אֶל כְּלִי, אֲבָל אֵינוֹ לֹא, כִּי אֵין שְׁלִישִׁת רוּחַ רָעָה כָּל כָּךְ בְּאִלּוּ. וְהוֹלֵךְ בֵּין הַמֵּתִים וְנוֹגֵעַ בְּמֵת צָרִיךְ ג׳ פְּעָמִים וְכֵן בְּתִשְׁמִישׁ הַמִּטָּה מִפְּנֵי הַטֻּמְאָה, אֲבָל חוֹלֵץ מִנְּעָלָיו וְנוֹגֵעַ בְּרֹאשׁוֹ מִשּׁוּם נְקִיּוּת הוּא, וְכֵן כָּתַב מהר״ת כֹּהֵן בְּמִקּוֹר חַיִּים, עַיֵּן שָׁם בְּאֹרֶךְ. וּבִיצִיאָה מִבֵּית הַכִּסֵּא חִיְּינוּ לְרַבָּנָן קַשִּׁישֵׁי שֶׁרָחֲצוּ ג׳ פְּעָמִים, וְגַם רָחֲצוּ פַּעַם אַחַת אִם חָלְצוּ בָּתֵּי רַגְלַיִם שֶׁל עוֹר, עַיֵּן שָׁם. וְרָאִיתִי מִי שֶׁכָּתַב, נִרְאֶה שֶׁהַנּוֹגֵעַ בְּפַרְעוֹשׁ אֵין צָרִיךְ נְטִילַת יָדַיִם לְפִי שֶׁאֵינָהּ בָּאָה מִזְּהֲמַת אָדָם, וְעַיֵּן סִימָן שי״ו. וְנִרְאֶה דְּמִכָּל מָקוֹם יֵשׁ לוֹ לִנְקוֹת בְּמִידֵי דְּמַנְקֵי, כְּדִלְקַמָּן סָעִיף כ״ב, עַיֵּן שָׁם: [יג] **בְּצֶרוֹר.** עַיֵּן בַּאֵר הַיֵּטֵב. וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן ס״ב שהט״ז כָּתַב בְּמִי שֶׁצָּמָא

באר היטב

ג׳ פְּעָמִים, סֵדֶר הַיּוֹם: **(כ) מִבֵּית הַכִּסֵּא.** יִרְחַץ תֵּכֶף כְּמוֹ בְּשַׁחֲרִית, סֵדֶר הַיּוֹם: **(כלא) מִנְּעָלָיו.** בְּיָדָיו: **(כב) הַמֵּתִים.** הַיְנוּ בְּבֵית הַקְּבָרוֹת, תְּשׁוּבוֹת מהרי״ל סִימָן כ״ג. וְכָתַב שֶׁיֵּשׁ לִטֹּל קֹדֶם שֶׁיִּתְפַּלֵּל עַל הַקְּבָרוֹת. וְרוֹחֲצִין שֵׁנִית בְּשׁוּבוֹ לְחַצַּר בֵּית הַקְּבָרוֹת, שֶׁהַשֵּׁדִים מְלַוִּין הַחוֹזְרִים. וְיֵשׁ לִרְחֹץ גַּם הַפָּנִים, עַיֵּן שָׁם: **(כג) בְּמֵת.** וְהוּא הַדִּין הַמְלַוִּין אוֹתוֹ, מָגֵן אַבְרָהָם. וְנָהֲגוּ לְהַקְפִּיד אִם יִכְנַס אָדָם לְבֵית אַחֵר קֹדֶם שֶׁיִּרְחַץ, וּמִנְהַג אֲבוֹתֵינוּ תּוֹרָה הִיא, רמ״א בְּיוֹרֶה דֵעָה סִימָן שע״ז: **(כלא) שֶׁמַּפְלִיא כֵּלָיו.** אֲפִלּוּ לֹא מָצָא כִּנָּה, מָגֵן אַבְרָהָם: **(כה) וְסִימָן קס״ד.** דְּשָׁם נִתְבָּאֵר אִם עָבַר וְנָגַע צָרִיךְ לִטֹּל שֵׁנִית וְלַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ עַל נְטִילַת יָדַיִם לַאֲכִילָה: **(כו) מִלְּמוּלֵי זֶעָה.** וּבְזֶעָה יֵשׁ סַכָּנָה, דְּכָל זֶעָה סַם הַמָּוֶת חוּץ מִזֵּעַת הַפָּנִים, וְסִימָן לַדָּבָר, בְּזֵעַת אַפֶּיךָ תֹּאכַל לֶחֶם, יוֹרֶה דֵעָה סִימָן קט״ז: **(כז) שֶׁבִּזְרוֹעוֹתָיו.** הַנִּקְרָא איל״ן בויג״ן, וּבִצְוָארוֹ עַד הַחֲזֶה, בֵּית יוֹסֵף סִימָן צ״ב, מָגֵן אַבְרָהָם: **(כח) בְּצֶרוֹר.** אוֹ בְּקוֹרָה בֵּין שֶׁהֵם מְלֻכְלָכִים בֵּין

באור הלכה

שָׁעוֹת, וּרְאִיָּה מֵהָא דְּהַאר״י ז״ל הָיָה יָשֵׁן בְּשַׁבָּת ב׳ וג׳ שָׁעוֹת. וְיֵשׁ דּוֹחִין דְּשָׁאנֵי תַּלְמִיד חָכָם בְּשַׁבָּת דְּמִצְוָה לְעַנֵּג הַשַּׁבָּת, וְעוֹד, אֵינוֹ מֻכְרָח כְּלָל, דְּשַׁמָּא הָיָה נַעוֹר כַּמָּה פְּעָמִים בְּתוֹךְ שִׁנָּתוֹ וְלֹא הָיָה יָשֵׁן ס׳ נִשְׁמִין בְּפַעַם אֶחָת. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּהוּא יוֹתֵר מֵחֲצִי שָׁעָה, וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּהוּא שִׁעוּר מֵעַט יוֹתֵר מִשְּׁלֹשָׁה מִינוּטוֹ, עַל כֵּן בַּעַל נֶפֶשׁ יַחְמִיר לְפִי כֹּחוֹ: * **צָרִיךְ לִזָּהֵר וכו׳ וּבְפָנָיו.** עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה סָעִיף קָטָן ג״ג בְּמַה שֶׁכָּתַבְנוּ בְּשֵׁם הַמַּחֲצִית הַשֶּׁקֶל. וּמַה שֶׁחִדֵּשׁ עוֹד לְעִנְיַן מָקוֹם מְגֻלֶּה שֶׁבִּזְרוֹעוֹתָיו, עַיֵּן שָׁם בְּדִבְרֵיהֶן, לֹא הֶעְתַּקְתִּי דְּלֹא מִשְּׁמַע כֵּן בְּזִבְחֵים י״ח ע״ב בְּרַשִׁ״י דִּבּוּר הַמַּתְחִיל וְלֹא לְמַעְלָה, עַיֵּן שָׁם:

משנה ברורה

וְכָל שֶׁכֵּן בְּאֵינָךְ, מִכָּל מָקוֹם לְהִסְתַּלֵּק רוּחַ רָעָה (נח) צָרִיךְ דַּוְקָא מַיִם. וְעַיֵּן לְקַמָּן בְּסָעִיף קָטָן מא. וְאֵין צָרִיךְ ג׳ פְּעָמִים כִּי אִם בָּקָם מִן הַמִּטָּה, (נט) וְיֵשׁ מַחֲמִירִין בְּהוֹלֵךְ בֵּין הַמֵּתִים וּמְשַׁמֵּשׁ מִטָּתוֹ דְּבָעֵינַן גַּם כֵּן ג׳ פְּעָמִים. וּבְסֵפֶר הֵיכַל הַקֹּדֶשׁ *מַחְמִיר בְּיוֹצֵא מִבֵּית הַכִּסֵּא ג׳ פְּעָמִים, וּבְמָגֵן אַבְרָהָם סִימָן ז׳ סָתַר דְּבָרָיו: **(מ) וְהַיּוֹצֵא מִבֵּית הַכִּסֵּא.** אֲפִלּוּ (ס) לֹא עָשָׂה צְרָכָיו, וְכֵן (סא) מִבֵּית הַמֶּרְחָץ אֲפִלּוּ לֹא רָחַץ שָׁם, וּמִשּׁוּם רוּחַ רָעָה שֶׁשּׁוֹרָה בְּאִלּוּ הַמְּקוֹמוֹת: **(מא) מִנְּעָלָיו.** מִשּׁוּם שֶׁנּוֹגֵעַ (סב) בְּיָדָיו בְּעֵת הַחֲלִיצָה, אֲבָל בְּלֹא נָגַע בָּהֶם אֵין צָרִיךְ נְטִילָה. וְהַחוֹלֵץ מִנְּעָלָיו וְנוֹגֵעַ בְּרַגְלָיו וְחוֹפֵף רֹאשׁוֹ (סג) אֵינוֹ מִשּׁוּם רוּחַ רָעָה, רַק מִשּׁוּם נְקִיּוּת, עַל כֵּן אֵין צָרִיךְ לְמַהֵר לִטֹּל יָדָיו תֵּכֶף, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּאֵינָךְ דְּמִשּׁוּם רוּחַ רָעָה, וכנ״ל בְּסָעִיף קָטָן ל״ח: **(מב) בֵּין הַמֵּתִים.** (סד) בְּבֵית הַקְּבָרוֹת. וְכָתַב מהרי״ל סִימָן כ״ג, שֶׁיֵּשׁ לִטֹּל קֹדֶם שֶׁיִּתְפַּלֵּל עַל הַקְּבָרוֹת, וְרוֹחֲצִין שֵׁנִית בְּשׁוּבוֹ לְחַצַּר בֵּית הַקְּבָרוֹת, שֶׁרּוּחוֹת רָעוֹת מְלַוִּין הַחוֹזְרִין. וְיֵשׁ (סה) נוֹהֲגִין אֵין לִרְחֹץ גַּם הַפָּנִים: **(מג) בְּמֵת.** וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁנִּכְנַס אֶצֶל מֵת אֶחָד אוֹ שֶׁהָלַךְ *לְלַוּוֹתוֹ (סו) נוֹהֲגִין בְּנִטְילָה. וְנָהֲגוּ לְהַקְפִּיד אִם יִכְנַס אָדָם לְבֵית אַחֵר קֹדֶם שֶׁיִּרְחַץ, וּמִנְהַג אֲבוֹתֵינוּ תּוֹרָה הִיא [רמ״א יוֹרֶה דֵעָה שע״ו]: **(מד) כֵּלָיו.** אֲפִלּוּ (סז) לֹא נָגַע בְּכִנָּה, שֶׁלֹּא מָצָא: **(מה) בְּכִנָּה.** וּבְפַרְעוֹשׁ (סח) אֶפְשָׁר דְּדֵי בְּנִקְיוֹן בְּעָלְמָא: **(מו) בְּיָדוֹ.** בַּמְּקוֹמוֹת הַמְשֻׁנָּפוֹת שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם מִלְּמוּלֵי זֶעָה: **(מז) יוֹצֵא מִדַּעְתּוֹ.** עַיֵּן בְּאֵלִיָּה רַבָּה דְּרוּצָה לוֹמַר דְּנִתְלַבֵּשׁ בּוֹ רוּחַ שְׁטוּת וְעַל יְדֵי זֶה יוּכַל לָבֹא אַחַר כָּךְ לַעֲבֵרָה, וּכְמַאֲמָרָם דְּאֵין אָדָם עוֹבֵר עֲבֵרָה אֶלָּא אִם כֵּן נִכְנַס בּוֹ רוּחַ שְׁטוּת: **יט (מח) דָּם מֵהַכְּתֵפַיִם.** וַאֲפִלּוּ עַלּוּקָה [שָׁקוֹרִין פייווקע״ר[2]] אוֹ בייגקע״ס[3] גַּם כֵּן צָרִיךְ לִטֹּל, (סט) וְטוֹב לְהַחֲמִיר: **כא (מט) בִּתְפִלָּה.** וְהוּא הַדִּין בְּשָׁעָה שֶׁהוּא עוֹסֵק בַּתּוֹרָה [בְּסִימָן צ״ב סָעִיף ז בהג״ה]: **(נ) סִימָן צ״ב סָעִיף ו.** דְּנִתְבָּאֵר שָׁם שֶׁאִם עוֹמֵד בִּתְפִלָּה וְנִזְכַּר אוֹ שֶׁמִּחַכֵּךְ יָדָיו בַּכֹּתֶל, דֶּמֶה יַעֲשֶׂה בְּאֶמְצַע תְּפִלָּה. וּמִיהוּ אִם עוֹמֵד עַדַיִן בְּקְרִיאַת שְׁמַע אוֹ בְּפִסּוּקֵי דְזִמְרָה, (ע) צָרִיךְ לֵילֵךְ וְלִטֹּל יָדָיו: **(נא) וְסִימָן קס״ד.** דְּשָׁם נִתְבָּאֵר שֶׁאִם עָבַר וְנָגַע בְּתוֹךְ הַסְּעֻדָּה צָרִיךְ לִטֹּל יָדָיו שֵׁנִית כַּדִּין, אַךְ לְעִנְיַן בְּרַכַּת עַל נְטִילַת יָדַיִם, הַסְכָּמַת רֹב הָאַחֲרוֹנִים שֶׁלֹּא לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ, עַיֵּן שָׁם בַּמִּשְׁנָה בְּרוּרָה: **(נב) מִלְּמוּלֵי זֶעָה.** עַיֵּן בְּיוֹרֶה דֵעָה סִימָן קי״ז דְּצָרִיךְ לִזָּהֵר מִזֵּעָה, דְּכָל זֶעָה סַם הַמָּוֶת חוּץ מִזֵּעַת הַפָּנִים, וְסִימָן לַדָּבָר, בְּזֵעַת אַפֶּיךָ תֹּאכַל לֶחֶם: **(נג) וּבְפָנָיו.** וְכֵן בְּצַוָּארוֹ עַד הַחֲזֶה [בֵּית יוֹסֵף]. וְכָתַב בְּמַחֲצִית הַשֶּׁקֶל, דְּזֶה תָּלוּי לְפִי מִנְהַג הַמְּקוֹמוֹת אִם הַדֶּרֶךְ לְהִיוֹת מְגֻלֶּה שָׁם: **(נד) שֶׁבִּזְרוֹעוֹתָיו.** (עא) עַד הַפֶּרֶק הַנִּקְרָא (איילי״ן בויג״ן[4]). וְכֵן אִם הוֹלֵךְ יָחֵף בְּרַגְלָיו, אֶפְשָׁר דְּהַוֵּי בְּכְלַל הַמְּקוֹמוֹת הַמְגֻלִּין [פְּרִי מְגַדִּים בְּסִימָן צ״ב]: **כב (נה) אִם אֵין לוֹ.** וְאִם יֵשׁ לוֹ מַיִם, צָרִיךְ לִטֹּל (עב) אֲפִלּוּ לִתְפִלַּת מִנְחָה וְעַרְבִית, אֲפִלּוּ אִם אֵינוֹ יוֹדֵעַ לְהֵן שׁוּם לְכְלוּף. וְהַבְּטִילָה יִהְיֶה בְּלֹא בְּרָכָה, כִּי לֹא תִקְּנוּ בְּרָכָה כִּי אִם בְּשַׁחֲרִית, וְכִדְאִיתָא בְּסִימָן ז׳ סָעִיף א. וְאִם אֵין לוֹ מַיִם, יֵשׁ אוֹמְרִים דְּדַיְנוּ כְּהָבָא דִּינַקֵּה בְּכָל מִידֵי דְּמַנְקֵי, (עג) פֶּן מְדֻבָּק בָּהֶם אֵיזֶה דָּבָר מְאוּס אוֹ וְהֵמָא. וְעַיֵּן לְקַמָּן בְּסִימָן צ״ב וברל״ג בַּמִּשְׁנָה בְּרוּרָה: **(נו) יְקַנֵּחַ יָדָיו.** וַאֲפִלּוּ (עד) הָיוּ מְלֻכְלָכִים בְּוַדַּאי, כְּגוֹן שֶׁעָשָׂה צְרָכָיו וְקִנַּח, גַּם כֵּן מֻתָּר. וְעַיֵּן לְקַמָּן בְּסִימָן צ״ב כַּמָּה צָרִיךְ לַחֲזֹר אַחַר מַיִם: **(נז) בְּעָפָר.** אוֹ (עה) שֶׁיִּשְׁפְּשֵׁף בְּטִבְלַת יָבֵשׁ. וְדַע, דִּנְקִיּוֹן, כֵּיוָן שֶׁהוּא עוֹמֵד בִּמְקוֹם מַיִם, צָרִיךְ לְנַקּוֹת כָּל הַיָּד, (עו) בֵּין גַּבּוֹ וּבֵין

שער הציון (נח) מָגֵן אַבְרָהָם וּפְרִי מְגַדִּים: (נט) אֵלִיָּה רַבָּה בְּשֵׁם מִקּוֹר חַיִּים: (ס) אַרְצוֹת הַחַיִּים בְּשֵׁם כַּמָּה תְּשׁוּבוֹת. וּמִמָּגֵן אַבְרָהָם רכ״ז ב׳ אֵין רְאִיָּה לְהַקֵּף, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הַפְּרִי מְגַדִּים שָׁם: (סא) דְּהוּא בְּכָל מָקוֹם בְּבֵית הַכִּסֵּא: (סב) מָגֵן אַבְרָהָם וְאַרְצוֹת הַחַיִּים והגר״א: (סג) אַרְצוֹת הַחַיִּים: (סד) מָגֵן אַבְרָהָם: (סה) אַרְצוֹת הַחַיִּים: (סו) מָגֵן אַבְרָהָם: (סז) מָגֵן אַבְרָהָם: (סח) עַיֵּן בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה וּבְאַרְצוֹת הַחַיִּים: (סט) פְּרִי מְגַדִּים: (ע) פְּרִי מְגַדִּים: (עא) מָגֵן אַבְרָהָם: (עב) בְּסִימָן רל״ג: (עג) מָגֵן אַבְרָהָם: (עד) מָגֵן אַבְרָהָם: (עה) אַרְצוֹת הַחַיִּים בְּשֵׁם רדב״ז: (עו) פְּרִי מְגַדִּים בְּסוֹף הַסִּימָן:

ביצחק יקרא סָעִיף י״ח: **מבית הכסא.** הַחוּרֹ״א (אוֹ״ח סִי׳ י״ז ס״ק ד׳) הִסְתַּפֵּק שֶׁמָּא בְּיָמֵינוּ רַק לְאֲכִילָה יֵשׁ דִּין שֶׁל בֵּית הַכִּסֵּא. וְעַי׳ הֲלִיכוֹת שְׁלֹמֹה תְּפִלָּה פ״כ סע׳ כ״ד וּבַהֲעָרוֹת שָׁם. **והחולץ.** אוֹ הַנּוֹעֵל, דְּהַנְּטִילָה הִיא שֶׁמָּא נָגַע בְּרַגְלָיו, אוֹ בְּשִׁנּוּף שֶׁבְּנַעַל. אִם לָבוּשׁ גַּרְבַּיִם וּנְעָלָיו נְקִיּוֹת, אֵינוֹ צָרִיךְ נְטִילָה. קָשֶׁה שְׁרוֹכֵי נְעָלָיו וְלֹא נָגַע בָּהֶם, אֵינוֹ צָרִיךְ נְטִילָה. וְעַי׳ הֲלִיכוֹת שְׁלֹמֹה תְּפִלָּה פ״כ סע׳ י״ח. **בכנה.** דְּוַקָּא כִּנָּה מִשּׁוּם שֶׁבָּאָה מִזֵּהֲמַת הָאָדָם, וְעַיֵּן בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה אות י״ב. ס״ק ל״ט: **מחמיר.** בְּיוֹרֶה״כ וּבט״ז בָּאָב אֵין לְנַהֵג כָּךְ, מִשּׁוּם שֶׁזֶּה חֲמָרָא וְלֹא מֵעִקַּר הַדִּין. ס״ק מ״ג: **ללותו.** וְדַוְקָא כְּתוֹךְ ד׳ אַמּוֹת לַמֵּת, אוֹ הַנִּכְנָס לְאֹהֶל הַמֵּת אוֹ הַנּוֹשֵׂאוֹ, כָּךְ הַבְּנוֹתִי מאדמו״ר זללה״ה. סָעִיף כ״ב: **יקנח.** וּכְשֶׁיְּזַדְּמְנוּ לוֹ מַיִם יַחֲזֹר וְיִטֹּל יָדָיו בְּמַיִם, שֶׁהֲרֵי הַקִּנּוּחַ כְּמִידֵי דְּמַנְקֵי אֵינוֹ מוֹעִיל אֶלָּא לְתִפְלָה, אֲבָל לֹא לְהַעֲבִיר רוּחַ רָעָה שֶׁעֲלֵיהֶם, כְּמֵבֵאר כָּאן בשו״ע.

תרגום: 1. דקות 2. עלוקות, תולעת מוצצת דם 3. כוסות רוח 4. מרפק